

¹Drago Tešanović, ²Dragana Lazić

^{1,2} Evropski Univerzitet u Brčkom

JEZIK U SPORTU

Izvorni naučni rad

Sažetak

Danas se književni jezik sve manje koristi, stariji koriste narodni govor, mladi imaju svoj način komuniciranja, naročito na društvenim mrežama, zatim u svakodnevni govor, u svoj jezik ubacuju razne strane riječi, dok navijači sa raznih utakmica, uglavnom fudbalskih imaju neke svoje signale i znakove sporazumijevanja. Zadatak rada je da ispita kako komuniciraju mladi sportisti i navijači u osnovnim školama. Istraživanje je vršeno na uzorku od 70 učenika Osnovne škole „Knez Ivo od Semberije“ u Bijeljini, s ciljem da se ispita način izražavanja učenika koji treniraju neki sport i posjećuju sportske utakmice.

Ključne riječi: jezik, sportski trening, sportske utakmice, navijači

LANGUAGE IN SPORT

Original scientific paper

Abstract

Today, the standard language is less used, the older people use folk speech, young people have their own way of communicating, especially on social networks, then into everyday language, in your own language inserted various foreign words, while fans from various games, mostly football have their own signals and signs of communication. The task of this paper is to examine how to communicate with young athletes and fans in primary schools. The research was conducted on a sample of 70 students from Primary School "Knez Ivo od Semberija" Bijeljina, in order to examine the wording students who practice some sport and visit sports matches.

Keywords: language, sports training, sport matches, fans

UVOD

Jezik je medijum pomoću kojeg čovjek izgrađuje i tumači svijet u kojem živi, a uz to i osnovno sredstvo interakcije i komunikacije među ljudskim bićima i bitan preduslov svekolikog čovjekovog stvaralaštva. Jezik u ovom općem smislu dio je genetskog naslijeđa ljudskog roda, a manifestuje se u hiljadama posebnih jezika kojima govore pojedine društvene zajednice širom svijeta (Bugarski, 2003). Jezički identitet je svrstan među druge komponente identiteta (etničke, nacionalne, konfesionalne, kulturne). U evropskoj kulturno-istorijskoj tradiciji počev od poznog 18. vijeka – jezik nije posmatran kao tek jedno od mnogih obilježja identiteta, ravnopravno sa drugima, pa čak ni kao prvo među

jednakima, nego mu je od vremena Herdera, Rusoa, i Francuske revolucije pridavao počasno mjesto, kao emanaciji i ogledalu narodnog duha, te garantu samobitnosti i prosperiteta nacija u formiranju. Otuda potiče rasprostranjeno popularno vjerovanje u „sveto trojstvo“ jezika, nacije i države, koje između ostalog podrazumjeva da je narod bez svog izvornog jezika i sopstvene države osuđen na propast, a da pojedinac može uistinu da živi i stvara samo u svom neprikosnovenom maternjem jeziku, kao jedinom pravom čuvaru etnonacionalnog bića (Bugarski, 2010).

Jezik kao metoda rada na sportskom treningu

Univerzalne metode rada u nastavi tjelesnog odgoja su metoda usmenog izlaganja i metoda demonstracije (Mikić, 2010).

Metoda informacije je neophodno sastavni dio svakog treninga bez obzira da li je glavni zadatak u treningu vezan za veličinu opterećenja, usvajanje i usavšavanje fizičkih sposobnosti, tehnike, taktike ili je vezan za psihološku i teorijsku pripremu sportiste. Svako vježbanje, svako takmičenje, svaki trening počinju i završavaju se informacijom. Osnovne metode informacije su: živa riječ, demonstracija i posmatranje (Mikić, 2001).

Živa riječ trenera mora zadovoljavati nekoliko osnovnih zahtjeva:

- mora biti kratka, jasna, sadržajna, podsticajna i ubjedljiva,
- koristiti pojmove i izraze koje sportisti već poznaju,
- riječ trenera je uzor sportistima, što znači da on mora da govori jezički ispravno, mora da izbjegava strane riječik koje su sportistima nejasne i provincijalizme, a naročito ne bi smio da psuje,
- riječ trenera treba da bude optimalna po tempu, ni suviše brza ni spora,
- trener mora gledati u sportiste dok im govori, ponekad se pitanjem obratiti nekom od njih, a nekada cijeloj grupi,
- u govoru treba mijenjati intonaciju da ne bi postao nezanimljiv,
- treba da koristi uobičajenu terminologiju,
- prilikom govora treba da uvažava uzrasne i polne karakteristike sportista sa kojima radi,
- bolje je da govori šta treba da rade umjesto šta ne treba da rade,
- približavanjem takmičenja trener ne bi smio da daje primjedbe sportistima, nego treba da im se obrati tako da bi dobili samopouzdanje, volju i motiv za utakmicu i da savladaju negativne emocije (strah na primjer) i dr. (Mikić, 2001).

Metoda usmenog izlaganja je jednaod najstarijih metoda učenja koja je u razvoju škola, dugo vremena, bila jedina metoda. Pojavni oblici metode usmenog izlaganja u nastavi tjelesnog odgoja najčešće se mogu svrstati u opisivanja, objašnjavanja, dopunjavanja i pripovijedanja. Opisivanja se najčešće koriste nakon demonstracije kretnog zadatka, prikaza izvjesne organizacije koja sadrži složenije oblike kretne aktivnosti u prostoru i vremenu i kada opisivanjem daje dodatnu informaciju u toku usavršavanja motornog zadatka. Objašnjavanje se koristi kada se želi istaći značaj zadate vježbe u razvoju sposobnosti učenika, kada ukazuje na značaj tehnike u realizaciji taktičnog zadatka, kada ističe značaj preventivnih mjera i higijenskih zahtjeva u toku kretno-sportske aktivnosti i sl. Dopunjavanje kao oblik verbalne komunikacije nastavnik ispoljava u vidu kratkih i konciznih poruka koje imaju za cilj pravovremenu pedagošku intervenciju na tok, bilo koje učeničke aktivnosti na nastavnom času. Dopunjavanje nema učinak ukoliko nije primijenjeno na vrijeme i precizno, bez dvosmislenosti, diferencirano i sasvim određeno. Dopunjavanje ima svoj puni smisao i kao dodatna informacija, koja može biti sasvim lična, u odnosu na potrebe učenika. Pripovijedanje se koristi najviše u radu sa djecom predškolskog i mlađeg školskog uzrasta kada se dramtizacijom kretne aktivnosti daje sadržaj

i smisao vježbanja, čime se snažno potiče mašta i doživljavanje. U ranim formativnim godinama života u radu sa djecom dominira metoda igre, čime pripovijedanje postaje značajno sredstvo verbalne komunikacije sa djecom (Mikić, 2010).

Sport, sportske utakmice i navijači

Sve knjige o zdravu, ljekari, govore o važnosti sporta za zdravlje čovjeka, naročito za pravilan rast i razvoj djece. Sport je bitan za zdravlje, ali neki ljudi i djeca uživaju da ga samo gledaju, bez učestvovanja. Odlaze na utakmice, imaju svoje omiljene timove za koje navijaju i koje prate, postoje himne timova, grbovi, zastave, čak i grupe navijača dobijaju imena (Delije, Grobari i sl.), a imaju i neke svoje posebne navijačke uzvike uz koje se navija. Sport je fizička ili mentalna aktivnost koju čovjek izvodi po utvrđenom skupu pravila, u cilju natjecanja sa protivnikom ili protivničkim timom, uz primjenu propisanog sistema bodovanja na osnovu kojeg se utvrđuje pobjednik. Sportovi se dijele na dvije grupe: grupni i samostalni. (<https://bs.wikipedia.org/wiki/Sport>). Navijači su osobe, jedna ili više njih u skupini koje svojim navijanjem ohrabruju pojedinca, par ili skupinu ljudi u izvedbi određene psiho-fizičke aktivnosti, uz pomoć određenih sredstava ili bez njih, a u svrhu kako vlastitog tako i zadovoljstva onoga za koga navijaju. Navijači koji imaju iste objekte navijanja često se organiziraju u skupine navijača i klubove obožavatelja (fan klubove), a sve u svrhu navijanja. Navijati se može na više načina, a sam način navijanja određuje i bonton događaja na kojem se navija:

- pljeskom uz pomoć ruku (dlanovima);
- glasom to jest raznim povcima, pjesmama, parolama,...koje su posebno osmišljene za objekt navijanja ili je povijesnim tijekom pripala objektu navijanja;
- navijačkim rekvizitima, udaraljke, bubnjevi, transparentima (<https://hr.wikipedia.org>).

Uticaj sportista na govor i izražavanje djece

Poznati sportisti su uzor mnogoj djeci, njihovo ponašanje, stil života i izražavanja. Djeca im se dive i poistovjećuju s njima. Uzori su važan činilac i socijalizacije i razvoja ličnosti. Njihovo dejstvo je znatno iz više razloga: prvo, što, putem sredstava masovnih informisanja i komunikacija, dopiru do velikog broja osoba, drugo, što raznovrsnošću svoga sadržaja utiču na razne i mnoge oblasti ponašanja; treće, što smo im izloženi svakodnevno i mnogo vremena u toku dana.

Uloga nastavnika u unapređenju vaspitno obrazovnog procesa i cjeloživotnog obrazovanja

Nastavnik mora, ne samo na svojim časovima, nego i u privatnom životu, da daje primjer kako đaci treba da se ponašaju i izražavaju, ali i da im usadi ljubav prema književnom jeziku i opštoj kulturi, kao i kulturi izražavanja. Lošiji uspjeh u školi, ali i nivo opšte kulture je niži kod učenika koji više vremena provode napolju i na utakmicama, umjesto s knjigom. Oni nemaju vremena za učenje, čitanje, pa se sve manje druže sa knjigom. Knjige koje propuste u školi, teško da će ikada kasnije da pročitaju. Tako ćemo dobiti medicinske sestre ili ljekare koji nisu čitali neka od kapitalnih književnih djela. Kada tokom školovanja ostanu bez temelja nacionalne i svjetske kulture, kasnije neće moći da razumiju kontekst, metafore, citate i dr. Bez te osnove, neće im biti jasna ni muzika koju slušaju, ni filmovi koje gledaju, čak ni tekstovi u novinama (<http://www.novosti.rs>).

Kriteriji verbalne komunikacije u sportu

Način korištenja govora kao nosioca informisanja ima svoje kriterije, a to su:

1. Govorno oblikovanje i sadržaj govora su u uzajamnoj vezi. Sadržaj izlaganja utiče na govorno oblikovanje, a govorno oblikovanje utiče na razumijevanja i doživljavanje sadržaja.
2. Nastavnik koristi znakove za sporazumijevanja sa učenicima. Smisao riječi ne bi trebao da prelazi pojmovni kapacitet učenika. Poruke koje upućuje nastavnik učenicima moraju biti potpuno razumljive.
3. Redosljed izdavanja poruka ili zahtjeva trebalo bi da je usaglašen sa motornim zadatkom. U redosljedu saopštavanja poruka korisno je da učenici riječima izvrše „repeticiju“ zadatog kretanja što predstavlja svojevrsnu samokontrolu zadataka unutarjnim govorom.
4. Nastavnik govori jezikom koji će biti uzor učenicima. Taj govor je „oslobođen“ stranih riječi, provincijalizama, pogrešno upotrijebljenih padeža i pogrđnih izraza.
5. Nastavnik posebno vodi računa da nastavnu građu izlaže jednostavno, koncizno, plastično, živo i ubjedljivo, a u skladu sa uzrastom i polom učenika.
6. Nastavnik govori dovoljno glasno kako bi svi učenici čuli informaciju.
7. Izražajnost govora se odnosi na naglašavanje pojedinih riječi koje su često podsticajno sredstvo prilikom učenja i usavršavanja kretanja ili kod tzv. negativnog transfera.
8. Intonacija verbalnog izraza je važna i obično je u skladu sa ličnim doživljajima nastavnika koji izražava oduševljenje, smirenost, radost, zadovoljstvo, sumnju, opreznost ili nezainteresovanost, kada interpretira kretni sadržaj ili kretne situacije.
9. Ritam i tempo izlaganja nastavnik usklađuje situaciono, skladno ličnim procjenama manipuliše ritmom i tempom izlaganja. U takvim okolnostima nastavnik može da koristi i govorne pauze kod dopunjavanja i objašnjavanja kretanja, zahtjeva i pravila.
10. Brzina izlaganja zavisi primarno, od raspoloživog vremena koje je obično indentično trajanju kretne aktivnosti. Nastavnik treba da vodi računa da brzinom govora ne naruši njegovu razumljivost (Mikić, 2010).

METODE RADA.

Da bi ustanovili uticaj navijačkih grupa na govor i izražavanje učenika izvršeno je ispitivanje đaka i nastavnika osnovne škole. Problem istraživanja je sve lošiji govor i izražavanje učenika, nedostatak kulture, lijepog vaspitanja i ponašanja kako u školi, tako i van škole. Predmet istraživanja je problem društvenih i humanističkih nauka. Društvena opravdanost ocjenjuje se značenjem rada koji se dobija kroz istraživački postupak za informisanje određenih organa, predlaganjem nekih mjera i aktivnosti, donošenje odgovarajućih odluka, ili unapređenje nastave iz neke grane obrazovanja (Milosavljević, 1997). Značaj ovog rada ogleda se u ispitivanju ponašanja učenika s ciljem promjene ponašanja u poželjnom pravcu.

Ciljevi istraživanja

Ciljevi istraživanja u ovom radu su društveni ciljevi čijim ostvarivanjem se dolazi do novih korisnih saznanja o aktuelnoj upotrebi vulgarizama u jeziku učenika. Prije početka istraživanja su formulisani ciljevi istraživanja, a to su: sagledavanje tipa grešaka koje učenici prave u usmenom izražavanju, koji

tip grešaka je najzastupljeniji kod ispitanih đaka i utvrditi na kom uzrastu je krivljenje govora najzastupljenije.

Hipoteze istraživanja

Hipotetički okvir istraživanja u ovom radu čini jedna opšta (generalna) i tri posebne hipoteze istraživanja.

Glavna hipoteza istraživanja proističe iz same teme rada, odnosno njenog naziva. Imajući u vidu cilj i zadatke ovog rada, glavna hipoteza glasi: „Govor sa sportskih treninga ima veliki uticaj na govorno izražavanje i kulturno uzdizanje učenika“.

Prva pomoćna hipoteza: „Stariji učenici češće posjećuje utakmice nego učenici nižih razreda“.

Druga pomoćna hipoteza: „Učenici koji posjećuju utakmice više koriste vulgariizme i žargonizme nego učenici koji ne posjećuju utakmice“.

Treća pomoćna hipoteza: „Učenici koji se bave sportom imaju lošiji školski uspjeh“.

U radu su korištene deskriptivne metode, od tehnika korištene su tehnika posmatranja, anketiranje, testiranje i rad na pedagoškoj dokumentaciji, a od instrumenata korišteni su fotoaparat, anketni upitnici kombinovanog tipa, testovi znanja i dnevnici rada nastavnika u školi. Iz populacije učenika grada Bijeljina uzet je uzorak od 70 učenika drugog i trećeg, sedmog i osmog razreda Osnovne škole „Knez Ivo od Semberije“ u Bijeljini, područno odjeljenje Koviljuše. Istraživanje je sprovedeno u junu 2016. godine.

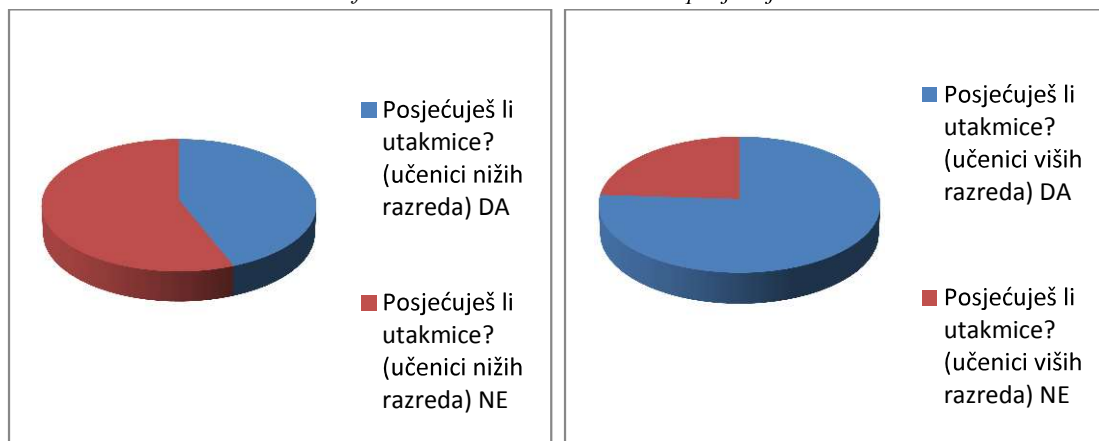
Rezultati dosadašnjih istraživanja

Izražavanja učenika je sveprisutan problem koji je ispitivan i ranije. U narednom dijelu će biti rezultati do kojih su došli Tešanović i Lazić (rezultati su sa naučne konferencije koja se održala na Visokoj školi strukovnih studija u Šapcu, 20. maja 2016.godine) na uzorku od 100 učenika od šestog do devetog razreda. Zaključili su da greške koje se javljaju kod učenika, kod 50% ispitanika se ogledaju pri gubljenju glasa h, 8% ispitanika ne razlikuju č i ć, 4% đ i dž, 18% ispitanika se izjasnilo da neknjiževne riječi koriste i u školi u razgovoru sa nastavnicima. 80% ispitanih učenika koristi skraćenice u pisanju, žargonizme koristi 88% ispitanih učenika, a 62% ispitanika je priznalo da koriste vulgariizme u govoru.

Analiza i interpretacija rezultata istraživanja

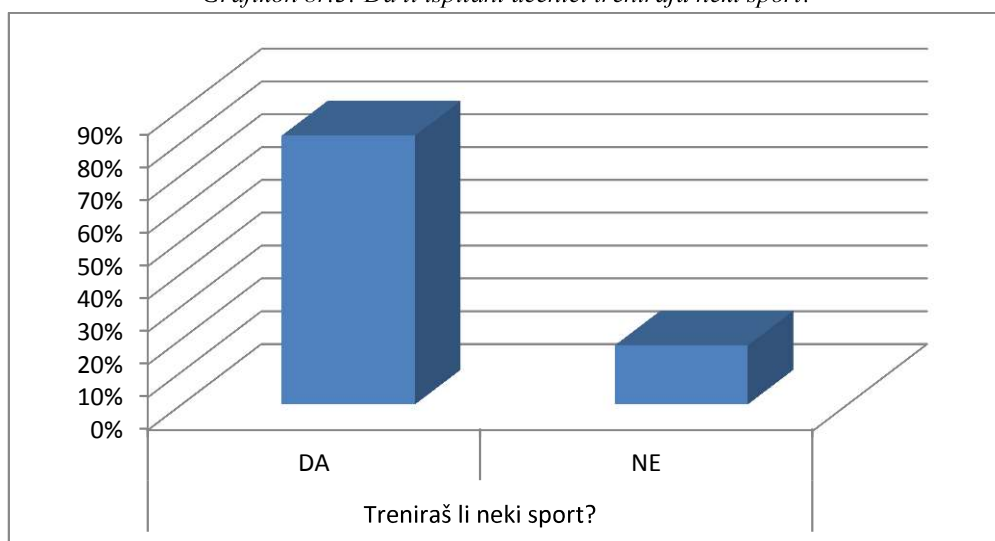
U ovom dijelu rada prikazani su i analizirani rezultati ispitivanja govornog izražavanja učenika u drugog, trećeg i sedmog i osmog razreda, a rezultati su prikazani opisno, tabelarno i grafički.

Grafikoni br. 1. i 2.: Da li učenici posjećuju utakmice?

Iz grafikona br.1. i 2. vidimo da 76% ispitanih učenika starijih razreda posjećuje utakmice, dok 24% ispitanih učenika starijih razreda ne posjećuje. Kad su učenici nižih razreda u pitanju 56% ispitanih učenika posjećuje utakmice a 44% ne.

Grafikon br.3: Da li ispitani učenici treniraju neki sport?

Iz grafikona broj 3. vidimo da 82% ispitanu učenika trenira neki sport, a 18% ne trenira ništa.

Tabela br.1.: Koje sportove treniraju ispitani učenici?

Koji sport treniraš?								
Tekvondo	Fudbal	Košarka	Odbojka	Tenis	Gimnastika	Ples	Rukomet	Folklor
27%	27%	19%	8%	4%	4%	3%	5%	5%

Iz tabele broj 1. Vidimo da najveći broj ispitanih učenika po 27% trenira tekvondo i fudbal, zatim 19% fudbal, 8% odbojku, rukomet i folklore po 5%, tenis i gimnastiku po 4% i ples 3% ispitanu učenika.

Tabela br.2.: Govori li ružne riječi vaš trener?

Govori li vaš trener ružne riječi?	
DA	NE
100%	0%

Treneri ne govore ružne riječi ni u jednom sportu.

Tabela br.3.: Da li učenici vole trenere?

Da li voliš svog trenera?	
DA	NE
100%	0%

Iz tabele vidimo da svi ispitanici učenici vole svoje sportske trenere.

Tabela br.4.: Uspjeh učenika koji ne treniraju ni jedan sport

Uspjeh učenika koji ne treniraju ni jedan sport				
5	4	3	2	1
30%	31%	15%	2%	0

Iz tabele vidimo da je najveći procenat učenika (30%) imao odličan uspjeh, 31% ispitanih učenika vrlo dobar uspjeh, 15% dobar, samo 2% ispitanika dovoljan i nedovoljnih nije bilo.

Tabela br.5.: uspjeh učenika koji treniraju neki sport

Uspjeh učenika koji treniraju neki sport				
5	4	3	2	1
32%	30%	16%	2%	0

Iz tabele vidimo da je najveći procenat učenika (32%) imao odličan uspjeh, 30% ispitanih učenika vrlo dobar uspjeh, 16% dobar, samo 2% ispitanika dovoljan i nedovoljnih nije bilo.

ZAKLJUČAK

Analizirajući rezultate ispitivanja možemo zaključiti da 82% ispitanih učenika trenira neki sport, a 18% ne trenira ništa. Najpopularniji sportovi kod ispitanih učenika su: tekvondo i fudbal, zatim fudbal, zatim odbojka, rukomet i folklore, zatim tenis, gimnastika i ples. Imajući u vidu rezultate istraživanja, može se zaključiti da prva, osnovna hipoteza rada, koja glasi: „Govor sa sportskih treninga ima veliki uticaj na govorno izražavanje i kulturno uzdizanje učenika“ je potvrđena, a li u pozitivnom smislu. Učenici koji treniraju neki sport uče od svojih trenera i manire lijepog ponašanja, obogaćuju svoj riječnik i svoja znanja.

Prva pomoćna hipoteza koja glasi: „Stariji učenici češće posjećuje utakmice nego učenici nižih razreda“ je potvrđena ispitivanjem učenika. 76% ispitanih učenika starijih razreda posjećuje utakmice,

dok 24% ispitanih učenika starijih razreda ne posjećuje. Kad su učenici nižih razreda u pitanju 56% ispitanih učenika posjećuje utakmice a 44% ne. Druga pomoćna hipoteza koja glasi: „Učenici koji posjećuju utakmice više koriste vulgarijme i žargonizme nego učenici koji ne posjećuju utakmice“ nije potvrđena. Na sportskim treninzima se ne koriste niti vulgarijmi, niti žargonizmi, kao ni ružne riječi i pored toga što nema negativnih uticaja na kulturno i govorno izražavanje, sport ima pozitivan uticaj na fizičko zdravlje djece. Treća pomoćna hipoteza koja glasi: „Učenici koji se bave sportom imaju lošiji školski uspjeh“ nije potvrđena. Poredeći rezultate u školskom uspjehu učenika koji se bave sportom i onih koji to ne čine, došli smo do zaključka da nema statistički značajne razlike u ocjenama između učenika koji treniraju neki sport i idu na utakmice i onih koji to ne čine. Iz odgovora učenika zaključili smo da treneri ne govore ružne riječi ni u jednom sportu i da svi ispitanici vole svoje sportske trenere.

LITERATURA

1. Bugarski, R. (2003): *Jezici*, Beograd
2. Bugarski, R. (2010): *Jezik i identitet*, Beograd
3. Rot, N., Radonjić S. (1992): *Psihologija*, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd
4. Mikić, B., Đug, M. (2010): *Vježbe oblikovanja sa terminologijom*, Tuzla
5. Mikić, B., Biberović, A., Mačković, S. (2001): *Univerzalna škola sporta*, Tuzla
6. Milosavljević, M. (1997): *Socijalna patologija*, Beograd
7. Tešanović, D., Lazić, D. (2016): Naučna konferencija, Visoka škola strukovnik studija Šabac
8. <http://www.novosti.rs/>
9. <https://bs.wikipedia.org/wiki/Sport>
10. <https://hr.wikipedia.org>